

"לבניינה של תורה" – חלק שיז

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

"משזננים בפוך"

לקראת שבוע החזרה

בהתאם לכך קבענו שבעיצומם של הימים הגדולים הללו, החל מיום חמישי הבא עלינו לטובה, יתקיים בישיבה "שבוע חזרה וקניין תורה", כפי שהנהגנו.

"כִּנְנוּ יַחְדוֹ עַל שְׁפָתֶיךָ"

פעמים רבות דיברנו על כך שישנם שני חלקים במצוות העשה החשובה של תלמוד תורה, שהיא עצם החיים, "פִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאַרְךָ יָמֵינוּ". החלק הראשון הוא ככתוב⁵: "וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה".

אמנם בעולם הזה יש הכרח לאכול, הכרח לשתות, הכרח לישון וכן בנוגע לשאר צרכי האדם. בזמנים שעסוק בכך הוא פטור מהחיוב של "וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה".

ישנו חלק נוסף במצוות תלמוד תורה והוא מצוות ידיעת התורה⁶. כל אחד יישאל לאחר מאה ועשרים שנה: האם הספקת ללמוד את כל הש"ס, בבלי וירושלמי? על הכל ישאלו אותנו⁷. אנחנו מחויבים בכך כפי כל כוחנו, כפי כל הזמנים שיש בידינו בכל ימות חיינו כאשר ה' יזכנו⁸.

כבר דיברנו מספר פעמים ב'זמן' הזה על הכדאיות בחזרות על הלימוד, והשבוע נוכחנו שהדבר אפשרי. השבוע היינו במעמד של לימוד

אנו מצויים בימים גדולים מאוד. השבוע החלו ימי שובבי"ם. אלו הם ימי עבודת קודש שגילו לנו המקובלים ובראשם האר"י הקדוש¹. הימים הללו מסוגלים לתיקון הדבר המעכב את גאולתו הפרטית של כל אחד, הדבר המעכב את הגאולה של כלל ישראל². דווקא בדורנו, שהמתירנות שולטת בו וישנה בו פתיחות ונגישות לכל דבר שבטומאה, התגלה עניינם של ימי השובבי"ם כימי תיקון מידת הקדושה והתחזקות בתורה ובתפילה. ישנם אף כאלו שמתענים בימים אלו³.

בישיבה אף נפיץ את ספריו החשובים של בעל ה"נתיבות שלום" העוסקים בענייני הימים הללו.

אני מציע שהרוצה לזכות להארת הימים הללו יקבל

על עצמו למשך זמן מה או סדר לימוד להתנתק לחלוטין ממכשיר המחבר אותו החוצה, אפילו אם זהו מכשיר כשר, כדי להיות דבוק ברבש"ע. כתבו גדולי ישראל שעניין גדול הוא בימים הללו לקבוע לעצמו פרק זמן בו יתנתק ויכנס לעולמה של תורה בדבקות ובעמל⁴.

¹ עיין באר היטב, אורה חיים, סימן תרפה, סעיף קטן ד: "וכתב האריז"ל בפירוש התורה שימים אלה מסוגלים לתקן עוון קרי יותר מכל השנה להמתענין בהן. לכן מתחיל מפרשת שמות שאז התחיל השעבוד שנתקן הקרי דאדם הראשון ונגמר בפרשת 'כי תקנה עבד עברי'".

² עיין הקדמת אגלי טל: "על פי דברי האר"י ז"ל בפסוק 'כי גר יהיה זרעך' שכל הגלויות באים מחמת פגם הברית".

³ עיין מגן אברהם, סוף סימן תרפה: "יש נוהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית בכל יום ה' מפרשת שובבי"ם ת"ת".

⁴ עיין בהקדמת אגלי טל: "כי תיקון הברית תלוי ביותר בלימוד התורה, וביותר בלימוד התורה בעיון".

⁵ יהושע, פרק א, פסוק ח

⁶ עיין שלחן ערוך הרב, הלכות תלמוד תורה, פרק ב, סעיף א: "על כל אדם לעצמו ללמוד כל התורה שבכתב ושבעל פה כולה". עיין גם בלבניינה של תורה חלק רסב.

⁷ עיין נפש החיים, שער ד, פרק ב

⁸ עיין מאמרי הרא"ה, עמוד 198; אור שמח, תחילת הלכות תלמוד תורה

צריך 'לשרוק' את ארבעת הדפים הללו והרווח הוא כפול ומכופל. דבר ראשון – ידיעת התורה, כמו שאמרנו.

דבר שני – נדמה לי שיש פה נקודה מאוד עמוקה, שנוגעת לכל אחד ואחד מאיתנו. מספרים שבחור אחד בא לסטייפלער, רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל בעל ה'קהילות יעקב', ואמר לו שברצונו לעזוב את הישיבה. הוא נימק את דבריו בכך שבני החבורה אינם לרוחו. השיב לו הסטייפלער: "אינך צריך לעזוב את הישיבה, אלא כל מה שתלמד, למד אותו עשר פעמים!". הבחור יצא נבוך מהסטייפלער. הייתכן שהרב לא הבין את כוונתו? הלך הבחור ללבן את הדברים עם בנו של הסטייפלער, רבי חיים קנייבסקי שיאריך ימים. רבי חיים הסביר לו שכוונת אביו היא שהבעיה האמיתית אינה החבורה וכל שאר העניינים שנתלים בהם. בעייתו האמיתית היא חוסר הסיפוק מהלימוד. אם הוא יחזור עשר פעמים על לימודו יהיה לו סיפוק מהלימוד ולא יפריע לו שום דבר. הוא סיים באומרו: "כי התועלת בזה בדוקה ומנוסה"¹¹.

אני פונה לבני הישיבה היקרים שלנו. הנה לפנינו דבריו של גדול הדור שהדבר "בדוק ומנוסה", וכעת אנו יכולים וצריכים לעשות זאת בימים הללו. מי שיתחיל זאת כבר מהיום לא עבירה היא בידו... כל אחד ישתדל לחזור עשר פעמים על ארבעה דפים אלו, על כל דברי הגמרא עם רש"י ותוספות, היטב היטב. כל אחד יתכנן לעצמו כיצד בימים הללו עד ליום חמישי הבא יספיק לחזור עשר פעמים על כל ארבעת הדפים. באמת ארבע הפעמים הראשונות הן עצם הלימוד ורק אחריהן מתחילה חזרה¹², כמקובל מהגמרא בעירובין¹³, אבל אנו כן ננסה זאת כך

כל הש"ס ביום אחד, דבר שעוד לא היה כמוהו במדינת ישראל. בני הישיבה נשאו חלק חשוב בלימוד זה, ומורנו ורבנו הרב אביגדר נבנצל שליט"א ערך את סיום הש"ס. בני הישיבה שנכחו שם למדו שמונה דפי גמרא במשך יום, וראו שהדבר אפשרי. ראו שאכן ניתן ללמוד כל כך הרבה ולא לקום באמצע, אלא רק לשירותים. הכל ביכולתנו. אין מגבלות ליכולתנו, בניגוד לנטייתנו להאמין שאין לנו יכולת. לפיכך נגיד שוב בשלישית: כדאי מאוד להחליט כבר עכשיו לסיים את מסכת גיטין, ולו פעם אחת, עד לערב ראש חודש ניסן.

בנוסף לכך, נהגנו בישיבה לקיים 'שבוע חזרה', משום שמוטלת עלינו חובת ידיעת התורה. לכן נקיים חזרה על ארבעת הדפים שבתחילת מסכת גיטין, שנלמדו בשיעורי העיון בישיבה עם הר"מים שליט"א. שאיפתנו היא לדעת את הדפים הללו על בוריים.

"כִּי נָעִים כִּי תִשְׁמְרֶם בְּבִטְנְךָ"

אנו מכוונים לפי מסורת ישראל, שנמסרה בידי גדולי התורה שבכל דור⁹. כותב הרב זצ"ל¹⁰: "אל יקטן ערך של שיעור גפ"ת" – גמרא, פירוש רש"י, תוספות – "מסודר בכל יום ויום, הלא זאת היא עבודת הקודש, שגדולי ישראל בכל הדורות נתנו את נפשם עליה, לימוד הגמרא וברור ההלכה". על לימוד זה זועקים כל גדולי ישראל. כדאי לנו, נצרך לנו, לדעת את הדפים הללו בדרך הזו. בשבוע החזרה נחזור על ארבעת הדפים הראשונים של מסכת גיטין. ראוי לכל בן הישיבה ללמוד, לחזור ולדעת את ארבעת הדפים הללו – גמרא, רש"י ותוספות – היטב היטב.

כיצד נצליח לדעת ארבעה דפים אלו על בוריים? כיצד נצליח לקנות כל דיבור בתוספות? התשובה מאוד פשוטה: על ידי ריבוי חזרות!

¹¹ הדרך שלך, עמוד עג

¹² עיין חיי עולם, חלק ב, פרק יא: "וחיוב זה ללמוד ארבע פעמים אינו כחזרה בשביל לזכור... אלא החזרה זו של ארבע פעמים הייתה כדי שיבין היטב מה שלמד". עיין עוד קרינא דאגרתא, חלק א, אגרת ד.

¹³ דף נד, עמוד ב

⁹ עיין בהרחבת דברים בלבניינה של תורה חלק רסד
¹⁰ אגרות הרא"ה, חלק ד, אגרת א' (מובא באורות התורה, לחיזוק דברי תורה)

הלימוד” יהיה כעת בחזרה על ארבעת הדפים הללו. ביום חמישי שבשבוע הבא נערוך, בעזרת ה', את 'מבחן ידיעת התורה' כמנהגינו. אין המטרה לבחון אף אחד, כפי שהדבר נתפס בגיל צעיר. כבר סיימנו ישיבה תיכונית. המטרה היא לדרבן ולאתגר אותנו לכתוב מבחן על ארבעה דפים גמרא רש"י ותוספות. מי שחושש מאיזו סיבה ימלא זאת כעבודה עם גמרא פתוחה ויציין זאת לר"מ. אם הר"מים ירצו הם יוסיפו שאלות על השיעורים שלהם. אני מבקש לראות את מבחן זה כמבחן חובה, כחלק מסדרי הישיבה. בעזרת ה', באחת השיחות הבאות נעסוק בעניין המחויבות לסדרי הישיבה.

ברצוני לחתום בדבר נפלא מאוד. אחד הגדולים בדורנו, שהרב הדרי זצ"ל למד אצלו, וכן הרב שטיינברגר יבדל לשנים ארוכות, היה הרב יצחק הוטנר זצ"ל, בעל ה"פחד יצחק". שמענו מהרב הדרי זצ"ל מסורות רבות בשמו. הוא אמר כך¹⁶: "אדם אינו נעשה גדול מלימוד אלא מחזרה. אדם שאין לו סבלנות לחזור לא יוכל להיות ממנו שום דבר".

בעזרת ה' נתחזק כולנו. לא ניתן ליצר הרע להיכנס לליבנו. בשבוע כזה ראינו בחורים יושבים ומשננים עד שלוש בלילה פעם ועוד פעם. בני החבורה שהיו במעמד לימוד הש"ס ביום אחד יספרו לכם שניתן ללמוד ארבע שעות בלי לקום מהמקום. נגלה כמה כוחות קיימים בקרבנו. העיקר הוא הסיפוק מידיעת התורה, השמחה בתורה, השמחה בעמל התורה, אהבת התורה וקרבת ה' שנקנה בזכות הדבר הזה. הקב"ה יהיה בעזרנו להצליח.

ונציע לחזור עשר פעמים על ארבעה דפים גמרא רש"י וכל התוספות.

זה אפשרי, יש לנו כוח עצום. ראיתי כיצד בני הישיבה למדו שמונה דפים במסכת מנחות ביום אחד. ידיעת ארבעת הדפים הראשונים של מסכת גיטין היא נכס שילווה כל אדם לכל חייו. אחת מהחברות ביום סיום הש"ס היו שני אנשים בני שישים, שני הסדרניקים שלמדו בישיבת "כרם ביבנה". כיום שניהם בעלי בתים, העוסקים כל אחד בתחומו. הם נפגשו ביום זה ולמדו את שמונת הדפים שלמדו בעיון כשהיו חברותא בשנות הישיבה. הם היו מדושני עונג מהיום הזה.

כל מי שיסיים את 'זמן חורף' יידע 'לשרוק' את ארבעת הדפים הללו. זהו דבר עצום! הדבר מתאים לנו לדבריו המפורסמים של הרב זצ"ל¹⁴: "מאוד נבהלתי ממה שראיתי שהינך חוזר רק שלוש פעמים על תלמודך". איני בטוח שכל אחד מאיתנו ראה עד היום את ארבעת הדפים האלה שלוש פעמים, את רש"י שלוש פעמים, את תוספות שלוש פעמים. "הנני יודע ועד על פי הנסיון כי אי אפשר כלל לזכות בחזרה של ג' פעמים, ואבקשך מאוד להרגיל עצמך לחזור לכל הפחות עשר פעמים כל פרק קודם שתתחיל פרק אחר".

לאחר החזרה נמשיך ללמוד במקום אחר, אבל קודם כל יש לחזור עשר פעמים - כדברי הסטייפלער וכדברי הרב קוק.

”רק חזק וְאַמִּץ”

נוסיף עוד משפט אחד שכתב הרב זצ"ל¹⁵: "הנני מוסף לזרו למזורו כמוך שיחיה, לשקוד על התורה ולחזור יפה על לימודך, כי זהו עיקר פרי הלימוד". באנו ל'זמן חורף' בן שישה חודשים. חלפו כבר שלושה חודשים, שהם חצי 'זמן'. "עיקר פרי

¹⁴ אגרות הראי"ה, חלק א, אגרת ו (מובא באורות התורה, לחיזוק דברי תורה)

¹⁵ מובא באורות התורה, לחיזוק דברי תורה

¹⁶ מובא בספר הזכרון למרן בעל פחד יצחק, עמוד יד, אות ג

